

**ОСНОВНІ АСПЕКТИ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ
МОВИ ДЛЯ СЛУХАЧІВ ПІДГОТОВЧОГО ВІДДІЛЕННЯ ДЛЯ
ІНОЗЕМНИХ ГРОМАДЯН**

Зозуля І. Є.

кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри мовознавства
Вінницький національний технічний університет
м. Вінниця, Україна

Горчинська Л. В.

старший викладач кафедри мовознавства
Вінницький національний технічний університет
м. Вінниця, Україна

У сучасних умовах становлення України, як одного з світових освітніх центрів, на перший план все більше виходить навчання української мови як іноземної. Ця дисципліна сьогодні є не просто частиною культури іноземних громадян, які здобувають вищу освіту в українських вищих навчальних закладах, але й запорукою успіху їхньої майбутньої кар'єри. Досі науковці перебувають у пошуку оптимальних методів і принципів навчання, теоретичних засад, на яких базується методика викладання української мови як іноземної. Специфіка цієї дисципліни полягає в тому, що вона сама стає засобом засвоєння фахових предметів, пізнання нового середовища, іншої культури, традицій і в той же час формує полікультурну особистість. Саме тому постала потреба у вивченні та обґрунтуванні основних методичних засад викладання української мови як іноземної. У цьому й полягає **актуальність** нашого дослідження.

Приїхавши до України, іноземні громадяни спочатку навчаються на підготовчих факультетах (відділеннях), де вони розпочинають знайомство з

поки що чужою й невідомою їм мовою: вивчають основи фонетики, лексики, граматики, синтаксису. Звідси випливає **мета** нашої **розвідки** – дослідити основні аспекти методики викладання української мови для слухачів підготовчого відділення для іноземних громадян.

Методика викладання української мови як іноземної – це порівняно молода наука, що почала розвиватися лише в 90-х роках ХХ століття. Уже є певна кількість праць, яка відображає основну проблематику даної теми. Але сучасна теорія та практика навчання даної дисципліни ще не набула належної методичної бази, а вибір технології викладання остаточно не розроблено. Саме тому викладачі мовних кафедр усіх університетів України пропонують різні форми, прийоми та методи для роботи з іноземними студентами під час занять з української мови. Кафедра мовознавства Вінницького національного технічного університету (ВНТУ) не є виключенням. Адже нашими викладачами розроблена велика кількість методичних вказівок та посібників, що дають змогу іноземним студентам якомога швидше опанувати необхідний лексичний та граматичний мінімуми з української мови, як от:

1. Українська мова для студентів-іноземців підготовчого відділення. Розмовно-фонетичний курс (Корженко В. Я. Корженко З. П., Горчинська Л. В., 2005).

2. Українська мова для слухачів-іноземців підготовчого відділення: навч. посіб. (Л. Є. Азарова, І. Є. Зозуля, Л. В. Солодар., 2010).

3. Лексичний мінімум з української мови для слухачів-іноземців підготовчого відділення: Словник (Л.Є.Азарова, Л.В. Горчинська, І. Є. Зозуля, Л.В. Солодар., 2012).

4. Словник термінів з математики, фізики та хімії для слухачів підготовчого відділення для іноземних громадян (Л. Є. Азарова, Л. В. Горчинська, Н. Л. Франчук, Ю. В. Поздрань, 2016).

5. Українська мова. Тексти для читання. Частина 1. (початковий етап навчання) (Зозуля І. Є., Новак О. М., Присяжна О. Д., 2017).

Поданий перелік методичної літератури є далеко неповним. Адже викладачі постійно працюють над розробками різноманітних граматичних

вправ, тестових завдань, текстів для читання та аудіювання тощо, основним завдання яких є урахування компетентнісного підходу до навчання української мови як іноземної, за якого забезпечується саме результат навчання, а не нарощування обсягу змісту.

Працюючи з іноземними студентами на початковому етапі, викладачі-мовники часто зіштовхуються з проблемою диференційованого поділу навчальних матеріалів на заняттях. На думку більшості лінгводидактів (З. Бакум, Л. Бей, З. Назиров, О. Тростинська, Н. Ушакова, А. Чистякова та ін.) [1], диференційоване навчання передбачає змістове виокремлення матеріалу відповідно до «індивідуальних освітніх та професійних потреб іноземних студентів, залучення студентів до визначення змісту їх курсового навчання, створення умов для вибору змісту й форм навчання...» [3, с.110]. Для кожного іноземця українська мова є засобом оволодіння певним фахом, тому навчальний матеріал має обиратися залежно від сфери спілкування, зумовленою певною спеціальністю, яку студент обирає для навчання. І такий «правильний» підбір навчального матеріалу потрібно розпочинати саме на підготовчому відділенні. Адже саме в цей період у студентів формуються основні поняття як з української мови, так і з фахових дисциплін, які вони теж вивчають цією мовою.

Якщо брати до уваги засвоєння студентами на початковому етапі навчання граматичного мінімуму, то можна сказати, що вчителі-словесники велику увагу приділяють відпрацюванню в іноземців навичок виконання тестових завдань різної форми й різного ступеня складності, використання яких відбувається з метою забезпечення поетапного різнобічного й об'єктивного оцінювання навчальних досягнень студентів у процесі засвоєння ними курсу української мови як іноземної, насамперед її мовної змістової лінії. Використання тестів можливе як під час здійснення поточного, так і підсумкового контролю, їх можуть виконувати студенти з різними навчальними можливостями.

Для успішного формування мовної компетенції, як складової комунікативної компетенції, в основу процесу навчання в сучасній вищій школі

покладено три принципи: 1) принцип навчання в команді, 2) принцип роботи над певним навчальним проектом, 3) принцип активного навчання [2]. На нашу думку, вивчення української мови як іноземної передбачає формування саме комунікативних умінь у професійній діяльності студентів технічного профілю. Цілком справедливо можна стверджувати, що в процесі оволодіння українською мовою як іноземною, студенти підготовчого відділення засвоюють матеріал, який показує функціонування мови в її рідному середовищі, мовну поведінку носіїв мови в різних ситуаціях спілкування та розкриває особливості поведінки, пов'язані з народними традиціями, соціальною структурою суспільства, етнічною належністю. Це здійснюється за допомогою аутентичних матеріалів (оригінальних текстів, аудіозаписів, відеофільмів), які є нормативними з точки зору мовного оформлення та містять лінгвокраїнознавчу інформацію [4, с.8].

У становленні методики викладання української мови як іноземної наразі відбувається активний науковий пошук дослідників в різних напрямках: організація та методичне забезпечення процесу навчання; викладання фонетики, лексики та граматики української мови; навчання видів мовленнєвої діяльності; роль тексту в навчанні мови як іноземної; лінгвокраїнознавчий аспект у курсі української мови як іноземної тощо; поява численних підручників та посібників для інокомунікантів різних рівнів володіння мовою, що формують систему різноаспектних навчальних матеріалів тощо [5, с.8].

Проаналізувавши методичну та психолого-педагогічну літературу з даної теми, а також опираючись на власний багаторічний досвід роботи, ми виокремили основні аспекти методики викладання української мови як іноземної для іноземних громадян на підготовчому відділенні: 1) систематичне опрацювання лексичного, граматичного й фонетичного матеріалу; 2) формування в студентів умінь і навичок, що необхідні для оволодіння усним мовленням, читанням і письмом; 3) доцільне використання текстів фахового спрямування; 4) підбір різноманітної тематики для усного мовлення й читання; 5) доступно розтлумачені основні мовні поняття.

Ми також дійшли висновку, що формування навичок і умінь користування українською мовою з комунікативною метою, а також як засобом навчання – це один з важливих компонентів змісту навчання української мови як іноземної.

Література:

1. Бей Л. Б. Проблеми викладання української мови різним категоріям іноземних студентів / Л. Б. Бей, О. М. Тростинська // Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі : Міжпредметні зв'язки : зб. наук. пр. – Харків : Константа, 2008. – Вип. 12. – С. 48–59.

2. Гелецька А. І. Методика викладання української мови у вищих навчальних закладах / А. І. Гелецька // Електронний ресурс. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/29_DWS_2011/Philologia/1_95313.doc.htm

3. Пальчикова О. О. Проблеми навчання української мови в іншомовній аудиторії / О. О. Пальчикова // Science and education a new dimension. Pedagogy and Psychology. [Editors: Vámos X.; Barkáts J.; Kotis L.] – BUDAPEST, 2013. – Vol. 9. – Pp. 109–112.

4. Селіверстова Лариса. Лінгвістична та психологічна основа навчання української мови як іноземної [Електронний ресурс] / Лариса Селіверстова // Теорія і практика викладання української мови як іноземної. – 2007. – Вип. 2. С. 8 – 13. – Режим доступу: http://old.philology.lnu.edu.ua/teoria_praktyka_ukr_mova/vyp_02_2007/1.%20Seliverstova.pdf

5. Швець Г. Д. Становлення методики викладання української мови як іноземної / Г. Д. Швець // Проблеми сучасної педагогічної освіти. Педагогіка і психологія. – 6. – 2013. – Вип. 39 (4). – С. 361–369.